

1980 HAC ORGANİZESİ ÜZERİNE

Hayrettin ŞALLI
Başbakanlık Müşaviri

(Geçen Sayıdan Devam)

Bunlardan Muzaffer Küçüksan (İnşaat Müh. KONYA). Ali Koyun-cu (Özgür Manifatura. GAZİANTEP), Nezih Keretli (Güneydoğu Birlik-leri Gn. Md. Yrd.). Mustafa Yapar (Serbest, K. Yalı - İSTANBUL) ay-nen şunları söylediler: "Gümrük kapılarında çile çektik, hatta Suri. ye gümrüğünde «dam başına 500 lira rüşvet ödedik. Otolarımız arı-zalandı, tamir ettiremedik. Delillerin kapısında günlerdir beklemek-teyiz. İşimizi görmüyorlar. Bazı deliller bizi başka delillere havale ederek sıkıntımızı arttırıyorlar. Ev ve çadır kiralamalarında büyük zahmet çektik. Diyanet'le gelenlerden fazla para ödedik. Bazılarımız kiraladıkları çadırı bulamayıp, güneş altında açıkta kaldı. Hem boşu-na para ödedi, hem de hasta oldu. Oldukça karmaşık ve teferruatlı olan ibadetlerimizi yaparken zorluklar çektik. Hacca gelmeden önce Diyanet organizesine karşıydık. Hac işinin devlet eliyle yürütülmesi-ni, seyahat ve ibadet hürriyetine bir müdahale olarak görüyorduk. Şimdi ise fikrimizden caydık. Hacca gelen Diyanet'le gelmelidir. He-le ilk defa gelen hacılar için bu zaruridir..."

Ya Sivas'tı emekli memur Hasan Sönmez'in çektikleri... Hasan bey. annesini ve iki kızkardeşini de yanına alarak, özel otosuyla çıkmış hac yollarına.. Dil bilmez, yol bilmez... Çektikleri bu yazıya sığmaz... Hele Kâbeyi noksan tavaf etmesi, hepsini aşan bir üzüntü... Rehbersizlikten dolayı 7 şavt yerine 3 şavtta tavafı terketmek, bir hacı adayını ne hale getirebilir?" Özel otosuyla gelen yüzlerce hacı gibi, o da. Diyanet yetkililerine sığındı. Diyanet himayesine alınan Hasan bey ve ailesine tavafları tamamlattırıldı, Mekke'de ev, Arafat ve Mina'da çadır bulundu. Hep birlikte, ayıldızlı Türk Bayrağı taşı-yan görevlilerin rehberliğinde ibadetlerini huşu içinde yerine getirdi-ler.

Söz tavaftan açılmışken Diyanet İşleri Başkanı Sayın ALTIKU-LAÇ'ın görevlilerle yaptığı toplantıda üzerine basa basa tekrarladığı ve görevliler arasında da dilden dile dolaşan bir sözünü hatırlıyorum. Sayın Başkan rehber görevlilere hitab ederken şöyle diyordu : "Ar-kadaşlarım, muhakkak ki, hacılarımıza karşı pek çok mükellefiyet ve borçlarımız var. Ama unutmayınız ki; bunların bana göre en önemli-si onların hac menasikinl eksiksiz yerine getirmelerini sağlamanız-dır. Bir farzı, ya da bir vacibi yerine getirmeden geri dönen bir ha-cıya hangi hizmeti vermiş olursak olalım, bu mesuliyetin hesabını veremeyiz. Çünkü bu İnsanları, bu topraklara bunun için getirdik..."

İslâm ülkeleri arasında bu kadar yakînen hacılarıyla ilgilenenini bulmak zordur. En tecrübeli organize sahipleri olarak bilinen İran ve Endonezya hacıları bile, Türklere gıpta ile bakmakta idiler. Görüşüm odur ki; Türkiye, bu hayırlı başlangıcı daha da geliştirirse, bu alan-daki başarısına da rakip çıkamayacaktır.

SUUDÎ ARABİSTAN'DAN BEKLENEN

7 kıtadan gelen milyonlarca müslümanın dinî vazifelerini ikmal edebilmeleri için, Suud Devletinin verdiği hizmet, küçümsenemez. Haremeyne verilen önem. Arafat. Müjdelife ve Mİna yolları, açılan tüneller, su temini, ilaçlama vb. konularda alınan tedbirler az şey-ler değildir. Ancak imkanları müsait olan Suud'un daha başka ted-birler alması da beklenmektedir.

Dinimizin temizlik, düzen, estetik anlayışına hiç sığmayan bazı hacıların tutum ve davranışlarını ortadan kaldırmak için, daha ileri adımlar atılabilir, Özellikle Mekke'de Mescid-i Haram'ın çevresinde ve şehir sokaklarında gözü çarpan önüne gelen yere yatma, hatta abdest bozma hareketleri, kısmen hacıların mahalli görenek ve alışkanlıklarından gelmekte ise de; kısmen de imkansızlıktan doğmaktadır. Mescid-i Haram'ın iç kısmına kirli ayaklarıyla ve eşyaları ile girenler, içeride abdest almaya kalkanlar hoş bir tablo sergilemiyorlar.

Mekke'deki Mescid-i Haram'ın kapıları arasındaki mesafeler için. den giriş ve çıkışlar olmak üzere, yer altında iki kademeli, abdest alma ve tuvalet yapma yerleri inşa edilebilir. Aynı yerlere geniş ayak-kabılıklar yaptırılabilir. Bütün Haram'ı çevreleyecek tuvalet, abdest-hane ve ayak-kabılıklar, bu alandaki ihtiyacı ancak giderebilir. Şehrin sokaklarına daha sık tuvalet yapılmalıdır. Mescid i Haram'ın etrafı istimlak edilerek bahçe genişletilebilir. Bahçeden motorlu araç geç meslemlenebilir.

Sokaklarda yatma işi, İslâm vekarına, terbiyesine, düzen ve temizlik fikrine, hatta aile mefhumuna sığmayan çirkin ve üzücü bir durumdur. Bu kesinlikle önlenmelidir. Fakir olduklarından mı, ev kiralayamıyorlar? Bu düşünülemez. Çünkü hac, zenginlere farzdır. Kiralık ev mi bulamıyorlar? Bunun tedbiri alınabilir. Mekke'nin inşaat için müsait alanları var. Buralara, asansörlü, soğuk hava tertibatlı, banyolu siteler yapılabilir. Hacıları millet millet sitelere yerleştirebilir. Sitelerde konferans salonları. Alışveriş için çeşitli mağazalar, mescidler, her ülkenin mahalli yemeklerini hazırlayan lokantalar yapılabilir. Siteler ile Kâbe arasında yeraltı trenleri işletilebilir. Şehir-deki kargaşa sora erer, düzenli, disiplinli, temiz bir yaşayış meydana gelir. Bundan Allah razı ve kul memnun olur.

Medine'deki Mescidi Haram çevresi için de istimlak, bahçe genişletilmesi, her tarafının yeraltı tuvaletleriyle çevrilmesi düşünülmelidir.

Bir başka problem de, Mekke - Medine . Cidde yollarında Mısır'dı acemi şoförlerin eline teslim edilen hava hacıları ile ilgilidir. Bu bilgisiz ve acemi şoförler yönetiminde, hacılarımız, trafik kazası kor-kusuyla heyecanlı saatler geçiriyorlar. Hava hacılarını taşıyan Suud şirket otobüsleri ehil ellere teslim edilmelidir.

İSLAM ÜLKELERİNDEN BEKLENEN

İslâm ülkelerince müştereken ele alınması gereken bazı konulardaki görüşlerimi de şöyle sıralamak istiyorum :

1. Hac, bir ibadet olma yanında; müslüman zenginlerin, kültürel ve ekonomik alanlarda alışveriş ve yardımlaşma yapmalarını gerektiren bir ortamdır. Konunun bu yönü yüzyıllar boyu ihmal edilmiştir. İslâm ülkelerinin sayılı bilgin ve tüccarları bir ay müddetle aynı şehirde bulunuyorlar, ancak aralarında bir irtibat ve yardımlaşma çalışması görülemiyor.

İstatistik bilgilere göre : "İslâm ülkelerinin birbirleriyle ticareti: toplam ihracatlarının % 6,37 sini ve toplam ithalatlarının % 8.35 ini teşkil etmektedir." "İslâm dünyasında. 1979 de 185. 1980 de 300 mil. yar dolar fon fazlası vardır." "İslâm ülkeleri gelir dağılımı; nüfus

başına en zengin (15.000 Dolar) ile en fakir (120 Dolar) olarak dağılım gösterir."

Bu düşündürücü rakamlar, İslâm ülkelerinin her fırsatta bir araya gelmelerini ve yardımlaşmalarını gerektirmez mi?

En azından, bütün İslâm ülkelerinin her türlü ürün ve üretimini hac boyunca Mekke'de sergileyebilecekleri bir "İslâm ÜLKELERİ Tİ-CARET ve SANAYİ FUARI" na ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle bir fuar çok önemli alışveriş, yardımlaşma ve gelişmelere başlangıç olabir.

2. Her İslâm ülkesinin hacılarını, Suudi Arabistan'a gönderme-den önce. kutsal yerler ve ibadet şekilleri hakkında eğitmesi gerek-lidir. Ve her ülkenin, hacılarını, bir düzen, disiplin, temizlik içinde, belli terbiye kurallarına uygun biçimde götürüp getirecek organize tedbirlerini alması zaruridir.

3. İslâm ülkeleri, haccın farz ve vaciplerini bile ifaya imkan ver. meyden kalabalığa, izdihama bir çare bulmalıdır.

Milyonlarca hacı. her yıl yüzünü aşan bir artışla, mukaddes toprakları zorluyor. Artık, bu topraklar, bu kalabalığı çekemez oldu. Bu-nun en büyük sebebi; farz olan hacı ifa edenlerin nafile için de gelmeleri veya üzerlerine hac farz olmayanların, bazı zorlamalar so-nucu, bu mukaddes topraklara getirilmeleridir.

Dinen zengin sayılan müslümanlara ömürlerinde bir defa haccet-meleri farz kılınmıştır. Birden fazlasına nafile hac denir ve şüphesiz Allah katında sevabı vardır. Ancak, farz olan hacca engel teşkil et-mesi pahasına, nafile hacca izin verilmemelidir.

Vakfe yapma sınırları belli olan Arafat Dağı, bugün, zorlanmaktadır. Gelecek yıllarda binlerce hacı Arafatta açıkta kalabilir. Veya Arafat'a çıkanların binlercesi Müzdelife'ye zamanında intikal edemeyebilir.

Kurban Bayramının birinci günü Mina'da yaşanan sıkıntılar, çökmez seviyeye ulaşmıştır. 3-4 milyon hacının yollarda ve Büyük Cemreyi taşlama yerinde, meydana getirdikleri korkunç izdiham sebebiyle birbirini ezenlere, hatta ayak altında kalıp ölenlere sık sık rastlanmaktadır. Keza, en mukaddes yer Kabe'de büyük izdihamlar yüzünden, tavafta sıkışıp ezilen insanlara, feryat eden kadınlara, kalp yetersizliğinden vefat edenlere yüzbinler şahittir. Medine'de! Sevgili Peygamberimizin kabri başında da, izdiham sebebiyle, buna benzer acı olaylar yaşanmaktadır.

Ömründe bir kere borcunu ödemek üzere mukaddes yolculuğa çıkan müslümanın; Kabe'de tertemiz bir zemin üzerinde beş vakit namazını edâ etmesi, doya doya tavaf yapması. Hacer'ül Esved'i öp-mesi; Makam-i İbrahim'de namaz kılması, içine sine sine Zemzem suyundan içmesi, Arafat. Müzdelife ve Mina'daki görevlerini, tertemiz şartlar içerisinde, eksiksiz olarak yerine getirmesi, Medine'de Allah sevgilisinin, huzurunda gönlünce ziyarette bulunabilmesi hak-kıdır ve mümkündür. Ama ne yazık ki; farzı edâ için bu mukaddes yola çıkmış bu müslümanlar, nafile hac için mükerrer gelenlerin meydana getirdikleri izdiham sebebiyle, bu görevlerini huzur için-de yapamamaktadırlar. Hatta bazıları, izdiham ve elverişsiz sağlık şartları ile karşı karşıya kalarak, haccın bazı hükümlerini de eksik bırakmış olarak, gönüllerini dolduran ukdelerle ülkelerine dönmek mecburiyetinde kalıyorlar. Bu sebeplerle, mükerrer hac, bütün İslâm ülkelerince kaldırılmalı ve farz hac için yola çıkanlara imkan tanın-malıdır. Mukaddes topraklara mükerrer gitmek isteyenler, hac mev sininin dışında Umre için gitmelidirler.